

**Θάνος Μικρούτσικος: Ο κορυφαίος Έλληνας συνθέτης
των τελευταίων 50 χρόνων (Πάτρα 23/11/22).**

Θα ήθελα να ευχαριστήσω το Ίδρυμα Ιωάννου και Ευτέρπης Τοπάλη και το Πανεπιστήμιο Πατρών για αυτή τη σημαντική εκδήλωση, όπως επίσης και τη Μαρία Παπαγιάννη και την Αλεξάνδρα Μικρούτσικου για την ευκαιρία που μου έδωσαν να μιλήσω σήμερα για τον κορυφαίο μουσικό και διανοούμενο Θάνο Μικρούτσικο, αγαπημένο φίλο μου.

Σήμερα θα ακούσουμε τρία από τα συμφωνικά έργα του Θάνου Μικρούτσικου. Δηλαδή θα έρθουμε σε επαφή με κομμάτια από το λιγότερο γνωστό στο πλατύ κοινό έργο του. Τα δύο μάλιστα από αυτά τα τρία κομμάτια, το πρώτο και το δεύτερο κατά τη σειρά που θα εκτελεστούν, ακούγονται δημόσια για πρώτη φορά, γεγονός που δίνει στη σημερινή μας εκδήλωση μια επιπλέον ιδιαίτερη σημασία.

Θα πω δυο λόγια αρχίζοντας από το τρίτο έργο, το «Νύχτα με σκιές χρωματιστές». Ο συνθέτης το έγραψε αρχικά το 1982 για το ομώνυμο θεατρικό έργο του Paul Willems (1912-1997) που σκηνοθέτησε ο σπουδαίος Βέλγος σκηνοθέτης Henri Ronse (1946-2010) στο Εθνικό Θέατρο του Βελγίου τον Φεβρουάριο του 1983. Ο Θάνος Μικρούτσικος του έδωσε την τελική του μορφή, ως αυτόνομο μουσικό έργο για μέτζο-σοπράνο και κουαρτέτο εγχόρδων, το 1984. Το έργο αυτό παίχθηκε πολλές φορές στο εξωτερικό και αγαπήθηκε από το κοινό της συμφωνικής μουσικής.

Το «Νύχτα με σκιές χρωματιστές» παίχθηκε στο Μέγαρο Μουσικής στην Αθήνα στις 14/3/2022 από τους ίδιους εξαιρετικούς καλλιτέχνες που θα μας το παρουσιάσουν και σήμερα: Λένια

Ζαφειροπούλου μετζο-σοπράνο, Φαίδωνα Μηλιάδη 1^ο βιολί, Φανή Βοβώνη 2^ο βιολί, Αγγέλα Γιαννάκη βιόλα και Αλέξη Καραϊσκάκη Νάστο, τσέλο. Παρουσιάστηκε τότε στο πλαίσιο της σειράς συναυλιών «Έλληνες Σολίστ στην αίθουσα Δημήτρης Μητρόπουλος», σε μια συναυλία με τίτλο «Γαλλόφωνη μουσική από τον ιμπρεσιονισμό ως τον σουρεαλισμό». Στην ίδια συναυλία παρουσιάστηκαν τα έργα των *Claude Debussy* («Τα Τραγούδια της Βιλιώζ»), και *Maurice Ravel* («Κουαρτέτο εγχόρδων σε φα μείζονα»). Όσοι βρέθηκαν στη συναυλία εκείνη διαπίστωσαν αβίαστα ότι η σύνθεση του Θάνου Μικρούτσικου, έστεκε τουλάχιστον ισότιμα με εκείνες των μεγάλων Γάλλων συνθετών.

Δεν εκπλήσσει λοιπόν που με αφορμή το έργο αυτό, ο μουσικοκριτικός Charles Philippon έγραψε το 1984 για τον Μικρούτσικο στην εφημερίδα των Βρυξελλών *Le Soir*: «Στον Μικρούτσικο συναντούμε αυτή τη βαθιά επιθυμία του *Gesamtkunstwerk*, του συνολικού έργου τέχνης, της συναίρεσης των τεχνών, και μοιραία ο νους μας πηγαίνει στον Βάγκνερ, τον Στραβίνσκι, τον Σατί. Η ουσία του έργου του Μικρούτσικου εντοπίζεται στην ιδιαίτερη σχέση που βιώνει με την ποίηση, με τρόπο ολοποιητικό, και μέσα στη σχέση αυτή κάνει να λάμπουν τόσο τα ευρήματα του κειμένου όσο και της μουσικής».

Πράγματι, αν κάτι χαρακτηρίζει τη μουσική του Θάνου Μικρούτσικου, είναι η ικανότητά του να χρησιμοποιεί ταυτόχρονα στο ίδιο έργο λυρικές και πρωτοποριακές φόρμες, και στοιχεία από διαφορετικές μουσικές παραδόσεις, έτσι ώστε να δημιουργεί μια νέα δική του ποιότητα σύνθεσης. Μια ποιότητα που μέσα από τη διάπλαση και διά-πλεξη συναισθηματικών και πνευματικών

στοιχείων δημιουργούν στους ακροατές συγκίνηση, απόλαυση και επερώτηση-σκέψη.

Στα έργα που θα ακούσουμε λοιπόν, ο Θάνος Μικρούτσικος αναπτύσσει την καλλιτεχνική πρακτική που καθοδηγεί ολόκληρη τη συνθετική του πορεία: τη μίξη διαφορετικών ειδών μουσικής φόρμας σε ένα ενιαίο σύνολο και καλλιτεχνικό αποτέλεσμα.

Χαρακτηριστική της αντίληψής του είναι και η χρήση της φωνής, που κινείται από το τραγούδι μέχρι τα όρια της απαγγελίας.

Τονίζοντας το νέο καλλιτεχνικό αποτέλεσμα που δημιουργείται από τη μελοποίηση, ο ίδιος θα πει:

«Αλλά για ποιο κείμενο μιλάμε; Για το πριν τη μελοποίησή του ή το μετά τη μελοποίησή του; Θεωρώ ότι μετά τη μελοποίησή του εγκαθιδρύεται μια νέα ανάγνωση του κειμένου [...] Τι μπορεί να σημαίνει αυτό; Ένας νέος τρόπος αφήγησης [...] με σπασμένες φράσεις, σπασμένες λέξεις, συλλαβές, σημαίνει προσπάθεια να αρθρώσεις τον λόγο αποκαλύπτοντας τη μουσική που κρύβουν τα σύμφωνα και τα φωνήεντα. Μπορεί να σημαίνει ανατροπή της τάξης του ποιήματος. [...] Τον πόνο, τον σπαραγμό της Ηλέκτρας δεν τον δίνεις με στρογγυλές μελωδίες επειδή έχουν καταργηθεί τέτοιες μελωδίες ως σπαρακτικές στο παρελθόν. Εργάζεσαι με τα φωνήεντα: Ο- (ρ)Ε- (στ)Η».

Το πρώτο έργο που θα ακούσουμε σήμερα, το «1^ο Κουαρτέτο εγχόρδων» θα εκτελεστεί από τους ίδιους σπουδαίους καλλιτέχνες, Φαίδωνα Μηλιάδη 1^ο βιολί, Φανή Βοβώνη 2^ο βιολί, Αγγέλα Γιαννάκη βιόλα και Αλέξη Καραϊσκάκη Νάστο, τσέλο.

Με το δεύτερο έργο, που θα ακουστεί σήμερα επίσης για πρώτη φορά, το «Της Στιγμής και του Απείρου», έργο για φωνή, φλάουτο,

κλαρινέτο και βιολοντσέλο, σε στίχους από το ποίημα του Γιώργου Θεοχάρη «Η πορτοκαλένια στο στήθος μου», με συνδέει μια μεγάλη συναισθηματική φόρτιση.

Πρόκειται για το τελευταίο έργο που συνέθεσε ο Θάνος Μικρούτσικος. Μου έδωσε την παρτιτούρα στις 22 Απριλίου 2019 στο σπίτι του. Φαντάζεστε τη συγκίνησή μου, όταν στις γραμμές του πενταγράμμου, μαζί με τις νότες διάβασα το ιδιόχειρο σημείωμα του Θάνου: «Αφιερωμένο στον παντοτινό μου φίλο ΓΙΑΝΝΗ ΜΗΛΙΟ αλλά και στην ΔΗΜΗΤΡΑ ΜΑΡΑΓΚΟΥΔΑΚΗ φύλακα - άγγελό του».

Το έργο θα ερμηνεύσουν οι σπουδαίοι καλλιτέχνες Κώστας Θωμαΐδης, τραγούδι, Ναυσικά Τσάρα, φλάουτο, Κώστας Τζέκος, κλαρινέτο, Αλέξης Καραϊσκάκης Νάστο, βιολοντσέλο.

«Κοιτάζτε την πορτοκαλένια

Βάφει πορτοκαλί τον άνεμο που τη διαπερνά

σάρκα πορτοκαλιού τα χείλη της

να χαίρεται το στόμα

να χαίρεται το στόμα όταν φι-

λά

Κοιτάζτε την πορτοκαλένια

τη νύχτα οι σιωπές της

υποσχέσεις

άγριας τρικυμίας

Ποιος σώζεται, ποιος χάνεται

Κοιτάζτε την πορτοκαλένια»

Τα τρία έργα που θα ακούσουμε σήμερα αποτελούν ένα μικρό μόνο δείγμα των συμφωνικών δημιουργιών του Θάνου

Μικρούτσικου. Στα συμφωνικά έργα του που έχουν εκτελεστεί, μεγάλο μέρος από τα οποία έχει επίσης δισκογραφηθεί, περιλαμβάνονται ενδεικτικά, εκτός από την όπερα *Η επιστροφή της Ελένης* σε λιμπρέτο Χρήστου Λαμπράκη και ποίηση του Γιάννη Ρίτσου, το *Slow Motion* για έγχορδα και ορχήστρα, το *Κονσέρτο για κιθάρα και ορχήστρα*, τα *Έργα για φλάουτο*, η *Μουσική για δύο* (Ντούο για βιολί και πιάνο, για μέτζο σοπράνο και φλάουτο, για άλτο σαξόφωνο και ηλεκτρικό μπάσο), οι *Μουσικές ιστορίες (Music Stories)* για σόλο βιμπράφωνο, ορχήστρα εγχόρδων, κλαρινέτο και κρουστά με τον Gary Burton στο βιμπράφωνο, το «Διπλό κοντσέρτο», το «In memoriam to Dmitri Shostakovitch» και πολλά άλλα.

Ο κατάλογος των συμφωνικών του έργων που έχουν εκτελεστεί περιλαμβάνει 81 έργα μουσικής δωματίου, μουσικής για ορχήστρα, και φωνητικής μουσικής. Παράλληλα υπάρχει και ο κατάλογος των 85 έργων μουσικής για το θέατρο του Θάνου Μικρούτσικου, που εκτελέστηκαν στην Ελλάδα και το εξωτερικό, ένα μέρος από τα οποία έχουν επίσης δισκογραφηθεί.

Συμφωνικά έργα του Θάνου Μικρούτσικου έχουν εκτελεστεί από μεγάλες ορχήστρες, μεταξύ των οποίων η Συμφωνική Ορχήστρα του BBC, η Συμφωνική Ορχήστρα της Ρενς, η Φιλαρμονική Ορχήστρα Δωματίου της Καρλσρούης, και σημαντικούς σολίστ και διευθυντές ορχήστρας, όπως ο Jerzy Swoboda, ο Sir Andrew Davis, ο Amaury du Closel κ.ά.

Όμως δεν είναι μόνο αυτά. Όπως με τα δύο έργα που θα ακούσουμε σήμερα, ο Θάνος άφησε παρτιτούρες από σημαντικά συμφωνικά έργα που δεν έχουν ακόμα παιχτεί. Ελπίδα μου, όπως και

πολλών άλλων φίλων του Θάνου που γνωρίζουμε μεγαλύτερο ή μικρότερο μέρος από το συμφωνικό έργο του, είναι να δούμε να παίζονται συχνότερα τα έργα του, ανάμεσά τους και εκείνα που δεν έχουν ακόμα εκτελεστεί.

-*-*-

Βεβαίως, όλοι ξέρουμε ότι στην Ελλάδα, ο Θάνος Μικρούτσικος είναι διάσημος κυρίως για το τεράστιο έργο του στο χώρο του έντεχνου τραγουδιού. Ας μου επιτραπεί να πω λίγα λόγια και για το έργο αυτό.

Διότι πραγματικά, ο Θάνος Μικρούτσικος έδωσε μια νέα μορφή στο ελληνικό τραγούδι, δημιούργησε μια νέα «παράδοση», μια νέα αισθητική εμπειρία που συνδύαζε, και πάλι, την πρωτοποριακή μουσική φόρμα, την αβάν γκαρντ, τη τζαζ, ακόμα και την ατονική μουσική, με λυρικά στοιχεία, παραδοσιακές λαϊκές και βυζαντινές φόρμες, δημιουργώντας μια τομή και μια ασυνέχεια στο έντεχνο ελληνικό τραγούδι που μέχρι τότε γνωρίζαμε. Εγκαινίασε ουσιαστικά μια νέα ιστορία στη σύγχρονη ελληνική μουσική.

Ο Θάνος άρχισε να συνθέτει ήδη στα τέλη της δεκαετίας του 1960, αλλά επίσημα εμφανίστηκε το 1975, με τον δίσκο «Πολιτικά τραγούδια» σε ποίηση Ναζίμ Χικμέτ και Βολφ Μπίρμαν.

Από τον πρώτο του αυτό δίσκο καταλάβαμε ότι κάτι καινούργιο είχε συμβεί στο ελληνικό τραγούδι. Ένας νέος ήχος, που ακουγόταν ίσως για πρώτη φορά. Μέχρι το τέλος της δεκαετίας του 1970 είχε καθιερωθεί ως ένα καινοτόμο «άκουσμα» στην ελληνική μουσική.

Θυμίζω:

- 1976: *Καντάτα για τη Μακρόνησο σε ποίηση Γιάννη Ρίτσου / Σπουδή σε Ποιήματα του Βλαδίμηρου Μαγιακόβσκη*
- 1977: *Φουέντε Οβεχούνα* σε στίχους Γιώργου Μιχαηλίδη, και
- *Τροπάρια για Φονιάδες* σε στίχους Μάνου Ελευθερίου
- 1978: *Τραγούδια της Λευτεριάς* (Μπέρτολτ Μπρεχτ, Μανώλης Αναγνωστάκης, Φώντας Λάδης, Άλκης Αλκαίος, Γιάννης Ρίτσος),
- την ίδια χρονιά, 1978, *Μουσική Πράξη στον Μπρεχτ*,
- 1979: *Ο Σταυρός του Νότου* σε ποίηση Νίκου Καββαδία,
- 1980: *Ευριπίδης IV*.
- *Εμπάργκο* σε στίχους Άλκη Αλκαίου, δίσκος του 1982, ο οποίος κυκλοφόρησε ξανά σε cd το 2021 με ερμηνευτές τους Χρήστο Θηβαίο και Μίλτο Πασχαλίδη και μουσική επιμέλεια από τον σπουδαίο μουσικό, βιρτουόζο των πνευστών και στενό συνεργάτη του Θάνου, Θύμιο Παπαδόπουλο.

Θεωρώ ότι η *Μουσική Πράξη στον Μπρεχτ* του 1978, όπως προηγούμενα η *Καντάτα για τη Μακρόνησο* με τη Μαρία Δημητριάδη, που ηχογραφήθηκε εκ νέου σε cd το 2018, με ερμηνευτές τους Κώστα Θωμαΐδη και Ρίτα Αντωνοπούλου, αποτελούν κομβικά έργα για την κατανόηση της συνεισφοράς του Θάνου Μικρούτσικου στο μεταπολεμικό ελληνικό τραγούδι.

Ο ίδιος θεωρούσε ότι ο «τρόπος του Θάνου Μικρούτσικου» στη μουσική αντλούσε έμπνευση από τον «τρόπο του Μπέρτολτ Μπρεχτ» στο θέατρο. Όπως ο ίδιος εξήγησε:

«Ήθελα να περάσω στη μουσική τον τρόπο του Μπρεχτ στο θέατρο. Κόντρα στο θέατρο της ταύτισης ο Μπρεχτ υποστήριξε και εφάρμοσε την αποστασιοποίηση του ηθοποιού. Ο ηθοποιός είναι ταυτοχρόνως μέσα και έξω από τον ρόλο του. Αυτό βοηθάει τους θεατές να αναπτύξουν κριτική στάση, και ο Μπρεχτ υποστήριζε πως μόνο τέτοιοι πολίτες με κριτική στάση μπορούν να αλλάξουν τον κόσμο. Μελετώντας τον Άισλερ, είδα πως την ώρα που ανέπτυσε μία κυκλική μελωδία, λίγο πριν την ολοκληρώσει την “κατάστρεφε”. Αυτό προσπάθησα να κάνω κι εγώ στο “Γερμανικό εγχειρίδιο πολέμου”: φτιάχνω μία μελωδία και στην πορεία της αλλάζω κατεύθυνση, χωρίς να την κάνω “δύσκολη”, προτρέποντας τον ακροατή να μη θεωρεί τίποτα δεδομένο».

Ο Μάνος Χατζηδάκης έγραψε για τη *Μουσική πράξη στον Μπρεχτ*: «Ο Μικρούτσικος έρχεται στον χώρο με ένα τεράστιο πολιτικό κλίμα από πίσω του, και το εκπροσωπεί αυτό το κλίμα μουσικά. Το εκπροσωπεί με πολύ γερά στοιχεία. Όχι επιπόλαια. Δεν έφτιαξε απλώς μια όμορφη μελωδία. Είναι ήδη ένας ποταμός που κουβαλάει στην κοίτη του πολύ σπουδαία πράγματα! Με εντυπωσίασε πάρα πολύ το κοντσέρτο του στην Πινακοθήκη. Είχε στιγμές εξαιρετικής δυνάμεως. Κατάλαβα ότι είχα να κάνω με ένα πρόσωπο πρωτογενές».

Αλλά και ο Μίκης Θεοδωράκης επισήμανε, αναφερόμενος στην *Καντάτα για τη Μακρόνησο* και τη *Σπουδή σε Ποιήματα του Βλαδίμηρου Μαγιακόβσκη*: «Άκουσα την Καντάτα για την Μακρόνησο και τη Σπουδή. Η βασική μου σκέψη είναι ότι ο Μικρούτσικος είναι ίσως ο μόνος νεώτερος συνθέτης που αντιμετωπίζει σοβαρά, υπεύθυνα και δημιουργικά το πρόβλημα

αυτής, που εγώ ονομάζω, μετα-συμφωνικής μουσικής, που εγκαταλείπει το φολκλόρ, το λαϊκισμό και το μελωδικό αυτοσχεδιασμό για να προχωρήσει στη σύνθεση. [...] Ακόμα πιο πολύ χαίρομαι γιατί ο Μικρούτσικος μεταχειρίζεται εποικοδομητικά την ηχητική της σύγχρονης μουσικής. Αποδεικνύοντας έτσι ότι η σύγχρονη τεχνική ταιριάζει απόλυτα στο λαϊκό στοιχείο, όταν φυσικά το δεύτερο παύει να είναι πρώτη ύλη και το πρώτο παύει να είναι μονάχα ήχος για τον ήχο».

Ο Θάνος Μικρούτσικος, συνέχισε να μας εντυπωσιάζει μέχρι το τέλος της ζωής του με την ανάπτυξη και εξέλιξη της προσωπικής φόρμας που εισήγαγε στη σύγχρονη μουσική. Ενδεικτικά αναφέρω:

- *Σονάτα του Σεληνόφωτος, Κιγκλίδωμα II, Δελτίο Ειδήσεων* σε ποίηση Γιάννη Ρίτσου,
- *Ο γέρος της Αλεξάνδρειας*, σε ποίηση Κωνσταντίνου Καβάφη,
- *Στον τόπο μου είμαι τέλεια ξένος*, σε ποίηση François Villon,
- *Τραγούδια για φωνή και πιάνο*, σε ποίηση Χριστόφορου Λιοντάκη,
- *Η γη τσακισμένο καράβι*, σε ποίηση Γιώργου Κοζία και William Blake,
- *Ένας κόσμος χωρίς ταξιδιώτες*, σε ποίηση και πάλι Γιώργου Κοζία,
- *Επτά*,
- *Πριν από τους 7 νάνους*
- *Η θάλασσα στη σκάλα*, σε στίχους Οδυσσέα Ιωάννου,
- *Στου αιώνα την παράγκα*,
- *Ο Άμλετ της σελήνης*,

- *Πάμε ξανά απ' την αρχή*, σε στίχους Οδυσσέα Ιωάννου,
... κ.ά.

Ο Θάνος παρενέβη πρωτοποριακά και στον χώρο του λαϊκού τραγουδιού, με εμβληματικούς τραγουδιστές όπως η Χαρούλα Αλεξίου και ο Δημήτρης Μητροπάνος, πάντα δημιουργώντας έντονα συναισθηματικά αποτελέσματα, αλλά και νέα ακούσματα που προκαλούν την ενεργοποίηση της σκέψης και του προβληματισμού, που εξοικειώνουν το κοινό με λιγότερο συνηθισμένες, πιο ριζοσπαστικές φόρμες. Με ανάλογη επιτυχία έγραψε μουσική για παιδιά, όπως το *Λέγε ο ένας, λέγε ο άλλος* σε στίχους Μαρίας Παπαγιάννη, με τους Άννα Λινάρδου, Κώστα Θωμαΐδη και Μίλτο Πασχαλίδη.

Το μουσικό έργο του Θάνου Μικρούτσικου αποτελεί, θα μπορούσαμε να πούμε, μια «πολιτική παρέμβαση στον χώρο της ελληνικής έντεχνης μουσικής».

Όχι διότι μελοποιεί (και) στίχους με πολιτικό περιεχόμενο. Ως ενότητα στίχου και μουσικής, η καλλιτεχνική δημιουργία του Θάνου κινητοποιεί το συναίσθημα και τη σκέψη σε μια κατεύθυνση που δημιουργεί ρήξεις, κενά και ασυνέχειες ως προς το προφανές, το δεδομένο, το γενικά παραδεκτό, το αναμενόμενο, το τετριμμένο, και το ανατρέπει, ή κατ' ελάχιστο μας προβληματίζει, βάζει σε κίνηση, σε ένα επίπεδο ενίοτε μισοσυνειδητό και υποδόριο, την αμφιβολία, την αίσθηση ότι τα πράγματα μπορεί και να μην είναι έτσι όπως με πρώτη ματιά φαίνονται, ή ακόμα δεν πρέπει να είναι έτσι, αναφορικά με το άκουσμα, με το ωραίο, με αυτό που πρέπει να είναι εκείνο που αναζητούμε και μας αρέσει.

Ως πρωτοπόρος καλλιτέχνης και ταυτόχρονα μαρξιστής διανοούμενος, ο Θάνος Μικρούτσικος αντιλαμβάνεται τη φόρμα του έργου τέχνης ως «κοινωνική εμπειρία αποκρυσταλλωμένη», η οποία επομένως έχει την τάση να μεταβάλλεται με την ιστορική εξέλιξη και τις ασυνέχειες και τομές που αυτή η τελευταία περιλαμβάνει.

Και βεβαίως στράφηκε συνειδητά στη μελοποίηση παλαιότερων και σύγχρονων σημαντικών ποιητών, προσφέροντας ένα νέο *καλλιτεχνικό αποτέλεσμα* που προκύπτει από τη σύζευξη ποίησης και μουσικής.

Ως διανοούμενος που στοχάζεται πάνω στο καλλιτεχνικό έργο που παράγει, αλλά και ευρύτερα πάνω στην τέχνη, υπερασπίστηκε με σαφήνεια τη θέση ότι το ιδεολογικό και το αισθητικό αποτέλεσμα δημιουργούνται ταυτόχρονα και αξεδιάλυτα στο καλλιτεχνικό προϊόν «τραγούδι».

Στον μισό αιώνα της δημόσιας καλλιτεχνικής δημιουργίας του, ο Θάνος Μικρούτσικος συνεργάστηκε, πέρα από τον χώρο της συμφωνικής μουσικής, με ένα μεγάλο αριθμό εξαιρετικών μουσικών και ερμηνευτών στο έντεχνο τραγούδι, ενώ ορισμένους σημαντικούς Έλληνες ερμηνευτές ανέδειξε ο ίδιος, όπως τον Γιάννη Κούτρα και τη Ρίτα Αντωνοπούλου.

Αξίζει να επισημάνουμε, τέλος, ότι πολλά από τα χαρακτηριστικά έργα του έχουν μια ποιότητα και μορφή που τα κάνει να συγγενεύουν με το συμφωνικό τραγούδι. Χαρακτηριστική περίπτωση αποτελούν τα έργα για πιάνο και φωνή σε ποίηση Γιάννη Ρίτσου, «Σονάτα του σεληνόφωτος», «Κιγκλίδωμα II», και «Δελτίο ειδήσεων» (cd *Ο Σχοινοβάτης*, με ερμηνευτές τους Κώστα Θωμαΐδη και Γεωργία Συλλαίου, 2004). Ο ίδιος κατατάσσει τα έργα αυτά σε εκείνο που

ορίζει ως «ενδιάμεσο χώρο» μεταξύ έντεχνου και συμφωνικού τραγουδιού και επισημαίνει:

«Ο Κώστας Θωμαΐδης, φίλος και συνοδοιπόρος μου από το 1975 [...] έχει απίστευτες φωνητικές δυνατότητες. [...] Είναι μακράν ο σημαντικότερος ερμηνευτής του “ενδιάμεσου χώρου” στην Ελλάδα και έχει βοηθήσει στην ανάδειξη πολλών έργων μου στον τομέα αυτόν».

Πεποίθησή μου είναι ότι ο Θάνος Μικρούτσικος, αναπτύσσοντας συστηματικά αυτόν τον «ενδιάμεσο χώρο» ανάμεσα στο συμφωνικό και το έντεχνο τραγούδι, άλλαξε τελεσίδικα τη σύγχρονη ελληνική μουσική και της έδωσε μια νέα ποιότητα.

Παρά την αρρώστια του, ο Θάνος σκεφτόταν μέχρι το τέλος τη ζωή και τη δημιουργία. Γι' αυτό συνέχισε να γράφει μουσική και να παρεμβαίνει στα κοινά μέχρι το τέλος. Η παρουσία του και η ζωή του θα αποτελούν πάντα παράδειγμα για τους σύγχρονους και τους νεότερους.

Ο Θάνος Μικρούτσικος θα είναι πάντα παρών με το έργο του. Είναι ο κορυφαίος Έλληνας συνθέτης που μπορεί να γράφει συμφωνικά αριστουργήματα, και συγχρόνως να συνθέτει μερικά από τα ωραιότερα ζεϊμπέκικα που γράφτηκαν ποτέ, αλλά και να οδηγεί το έντεχνο ελληνικό τραγούδι στα σύνορα του κλασικού τραγουδιού. Είναι ο συνθέτης και ο διανοούμενος που διδάσκει ότι έχει νόημα να πορευόμαστε ενάντια στο ρεύμα, ενάντια στον πολιτιστικό ευτελισμό και τη βαρβαρότητα που μας περιβάλλει.

Πέρα από όλα αυτά, για μένα είναι ο γενναιόδωρος, αγαπημένος μου φίλος, που μαζί του περνάω σημαντικό μέρος της καθημερινότητάς μου, με τις αναμνήσεις μας και τη μουσική του.